

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I VÄSTMANLANDS LÄN

Områdesnummer: NRO 19014

Av riksintresse enligt Natur-
vårdsverkets beslut 2000-02-09.

Områdesnamn: Kalkområdet vid Sala

Kommun: Sala (1981)

Kartblad: 11G NO

Area: A 135 ha, B 352 ha, totalt 487 ha.

Naturgeografisk region: 26 Skogslandskapet omedelbart söder om norrlandsgränsen

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

Naturbetesmark - flora

Ädellövskog - flora

Tallskog - kalktallskog - flora

Topogent kärr - flora

Värdeomdöme: Mycket rik kalkflora i skog och på öppna hållmarker. Representativa naturbetesmarker vid Sala gruvby i form av öppen hagmark och blandlövhage med art- och individrika växtsamhällen. Våtmarkscomplex med värdefullt topogent kärr.

Huvudkriterier:

A. Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system.

C. Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter

D. Område med mycket rik flora och fauna

Stödskriterier: 1 (storlek), 2 (mångformighet), 8 (säregenhet), 9 (funktion)

Förutsättningar för bevarande: Lövvegetationen i området måste bibehållas och de öppna hållmarkerna hållas trädfria för bevarandet av den rika floran. Det är också viktigt att friluftslivet inom området kanaliseras för att slitaget på den delvis känsliga vegetationen skall kunna undvikas.

Naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement erfordras. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering,

dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör ej utföras.

Säkerställande och internationell status: För delområde B finns föreskrifter om samråds-skyldighet för vissa arbetsföretag. Denna del är tillika Natura 2000-område. Hagmarken ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 81-27) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 81-50). Området berör riksintresse för kulturminnesvård nr U 16.

Områdets huvuddrag: Ett större område med urkalksten och därtill hörande rik kalkflora som är beläget strax väster om Sala stad. Kalkstenen har tidigare varit föremål för brytning i flera dagbrott. Numera bryts dolomit i stor skala i det s k Tistbrottet. Förekomst av silverhaltig blyglans i kalkstenen möjliggjorde Salagruvans tillkomst på 1500-talet. Brytningen i denna har pågått ända till våra dagar.

Den basiska berggrunden sätter sin prägel på vegetationen. De tunt moräntäckta eller moränfria höjderna är dock huvudsakligen tallbevuxna och där barrskogen slutit sig har ett humustäcke som neutraliserar den basiska berggrunden utbildats. Fältskiktets vegetation är därför ofta en blandning av de fattiga tallhedarnas lav- och risvegetation med näringskrävande gräs och örtvegetation. I fuktigare svackor kan gräs- och örtrika granskogar påträffas. Rena lövskogar finns främst i anslutning till bebyggelse i östra delen av området och utgörs delvis av lundartade partier med ädellövträdinslag av alm, ask och hassel. Fält- och bottenskiktetsvegetationen är i dessa delar speciell och intressant.

Kalkhällmarkerna utgör de botaniskt mest intressanta delarna av området, med alvarliknande vegetationstyper. Rika lövskogs- och kärrvegetationstyper bidrar till att öka områdets botaniska värde.

A. Ekeby mosse. Ett våtmarkskomplex som hyser topogena kärr, sjömader samt sumpskogar av al och björk. Vegetationen är i stor utsträckning av ört-brunmosstyp. Kalken ger upphov till rikkärrvegetation med bl a stora förekomster av oxstarr, trindstarr och ängsnycklar.

B. Område kring Sala gruva. I nordväst ligger ett barrskogsområde (Johannisbäcksskogen), tämligen kuperat med flera små kalkpåverkade hällmarkspartier med rik flora. Kolarhagsmossen är en liten tallbevuxen skvattramosse omgiven av en tämligen bred lagg med gungflyn. Laggkärret är på västra sidan delvis av rikkärrkaraktär med näringskrävande arter som trindstarr, snip och ängsnycklar samt ett flertal rikkärrmossor.

Området kring vattentornet (Lärkbacken) utgörs av tall- och lärkbevuxna hällmarker med fragment av en rik kalkflora. Det starka slitaget hämmar dock florans utveckling. Av arter som påträffats här kan nämnas exempelvis blåsippa, tibast, hällebräcka, harmynta och rosettjungfrulin. I det lilla kärret strax väster om vattentornet finns ett bestånd av kärrbräcken.

Området strax norr om väg 256 är ädellövskogsbevuxet (ask, alm, hassel, asp) med små igenväxande ängsmarker och ödetomter. Här är vegetationen tät och lundartad. Underviol, ombär, stinksyska, nässelklocka och tvåblad kan nämnas.

Längs kanalen från Mellandammen finns ett i stor utsträckning lövskogsbevuxet område. Skogen är i sydöstra delen sluten, dominerad av ädellövträd (ask, alm och asp) och med lundarter som olvon och tibast i buskskiktet, vit- och blåsippa, trollduva, underviol och nässelklocka m fl i fältskiktet. Ädellövinslaget minskar västerut och ersätts av barrträd. Vegetationen bibehåller dock flerstädes sin rika karaktär. Körvel finns rikligt i vissa skogspartier.

Området kring Stråbrukens kalkbrott Tistbrottet karakteriseras av blottade kalkhällmarker och barrskogar (huvudsakligen tall) på humustäckta hällmarker. Vegetationstyperna bildar mosaik.

Hällmarks- och torrbackvegetationen är bäst utvecklad på den sk Krackelbacken söder om Styrars skola. Mycket artrika och kalkgynnade samhällen uppträder här på backens krön. Ett stort antal kalkväxter har påträffats, här kan det räcka med att nämna brudsporre i stora bestånd, skogsknipprot, hällebräcka, blodnäva och slankstarr. I de omgivande tallskogarna finns mosippa flerstädes.

Sala gruva med närmaste omgivningar har förutom kulturhistoriskt värde även betydande naturvärden med rik kalkflora, t ex i det gamla dagbrottet Stens botten.

Vid Sala gruvby ligger cirka 13 hektar öppen hagmark och blandlövhage. Bland vegetationstyperna förekommer bland annat örtrik friskäng, skogsnävaäng och högörtäng. Växtsamhällena är delvis art- och individrika med arter som ormrot, rosettjungfrulin, rödkämpar, backsmörblomma och ängsruta.

Skogsområdet mellan Stora Stampers och Mergölen hyser relativt stora kalkhällmarker (Solbohällarna), vilka i flera avseenden är de bäst utvecklade och intressantaste i Salatrakten. De har en alvarliknande torrängsvegetation med ett stort antal kalkkrävande och kalkgynnande växter och med förekomst av geologiskt intressanta karstsprickor. Av kalkkrävande torrängsväxter kan nämnas hällebräcka, brudsporre, spåtistel, blodnäva och vildlin. Minst ett 80-tal kärlväxtarter kan inräknas på hällmarkspartierna. Söder om Solbohällarna finns några igenväxande inägor som har ett visst botaniskt värde. Här finns exempelvis skogsklocka och krussilja. De omgivande skogsmarkerna har på flera håll inslag av kalkvegetation. Mosippa finns här och var.

Skogsområdet öster om Mergölen och Finntorpet uppvisar stora likheter med föregående område. Även här finns öppna hällmarker dessutom även ett öppet kärr söder om hällarna och lövskogsområden längst i öster. Hällmarkerna (Kullsbohällarna) har en rik kalkflora med i stort sett samma vegetationstyper som tidigare omnämnda hällmarker. Den rikliga förekomsten av orkidéer och andra kalkväxter som rosettjungfrulin, älväxing och hällebräcka ger området ett mycket stort botaniskt värde. Kärrret söder om hällarna uppvisar flera drag av rikkärr i vegetationens artsammansättning. Som tidigare nämnts saknas dock den rikkärrvegetation som är bunden till rörligt kalkhaltigt vatten. Kalkgynnande eller kalkkrävande arter som påträffats här är exempelvis ängsnycklar, slätterblomma och flera rikkärrmossor. Lövskogsområdet öster om Kullsbohällarna är också intressant från botanisk synpunkt. I vissa delar är lundvegetationen välutvecklad med alm, asp, lönn, ask och björk i trädskiktet och med ett rikt buskskikt av hassel, try och olvon. Markfloran hyser krävande arter som underviol, trollduva, tvåblad m fl. Mossfloran är mycket rik med ett stort antal arter på skuggiga block, stammar och rötter.

Anmärkningar: NVP 81:73. VMI ID: 11G9I01

Litteratur:

Björndalen, J E 1986: Kalktallskogar som naturvårdsobjekt i Sverige. SNV Rapport 3070.

Corner, R & Rindetoft, S 1970: Översiktlig geomorfologisk inventering i Sala kommun. Länsstyrelsen, manuskript.

Dahlgren, K V O 1950: Från Sala och Sala socken. Ur Jansson: En bok om Sala socken. 1958: Några strövtåg i Salatrakten. Ur Natur i Västmanland.

Eriksson, C G 1971: Naturvårdsinventering inom ett område sydväst om Sala. Manuskript, länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1992: Ängs- och hagmarker - Sala kommun. Länsstyrelsen. Västerås.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1993: Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1993:2. Västerås

Länsstyrelsen i Västmanlands län: Våtmarksinventering i Västmanlands län. Manus.

Marklund, E 1975 Kalkhällmarker vid Sala. Allmän naturinventering. Länsstyrelsen inf 1975:9.

Naturvårdsverket 1994, Myrskyddsplan för Sverige.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Walldén, B 1964 Översiktlig naturinventering i Västmanlands län.

NRO 19014 KALKOMRÅDET VID SALA
Skala 1:25 000

—— förslag till gräns för
riksintresse

